

*У 525-ыя ўгодкі в.Альпень
Столінскага раёну*

**Альпенскі
дыялектны
слоўнік**

ВЫКАЗВАЕМ ШЧЫРУЮ ПАДЗЯКУ
канд. філалагічных навук
ЕМЕЛЬЯНОВІЧ Веры Міхайлаўне,
дацэнту кафедры гісторыі беларускай
мовы і дыялекталогіі
Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэту імя А.Пушкіна,
за парады і дапамогу ў падрыхтоўцы
слоўніка да друку

Берасьцейская гарадская Рада
ГА «Таварыства беларускай мовы імя Ф.Скарыны»
Берасьцейскае аддзяленне МГА «Гісторыка»

Іван ЛЯШКЕВІЧ

**Альпенскі
дыялектны слоўнік**

Альпень-Берасьце
2004

ББК 81.411.3-5

Л99

**Б і б л і я т э к а
СТАРОГА ГОРАДУ**

Серыя 2. ПАЛЕСКІ КУФЭРАК, 1.

Заснавана ў 2004 годзе

ГА «Стары горад», Берасьцейскай гарадской Радай

ГА «Таварыства беларускай мовы імя Ф.Скарыны»

і Берасьцейскім аддзяленьнем МГА «Гісторыка»

Ляшкевіч І.Ул.

Л99 Альпенскі дыялектны слоўнік.— Альпень-Берасьце, 2004.— 36 с. — *(Бібліятэка Старога Гораду: Палескі куфэрак, 1).*

Гэты дыялектны слоўнік – спроба захаваньня моўных скарбаў народу, часцінкай якога з’яўляюцца і жыхары в. Альпень, што на Століншчыне. У ім змешчана каля 375 словаў. Будзе цікавы настаўнікам, вучням, кразнаўцам і ўсім, хто любіць і шануе роднае слова, свой край, сваю малую Радзіму.

© І.Ляшкевіч, 2004.

© «Бібліятэка Старога Гораду», 2004.

Альпенскі дыялектны слоўнік

Гэты слоўнік – першая спроба захавання моўных скарбаў народу, часцінкай якога з’яўляюцца і жыхары в. Альпень, што на Століншчыне. У яго ўвайшлі дыялектныя словы, якія, як правіла, значна альбо вельмі значна адрозніваюцца ад агульнапрынятых літаратурных. Не ўключаны ў слоўнік словы, якія ад беларускіх літаратурных адрозніваюцца вельмі мала. Напрыклад, не ўвайшлі ў слоўнік дзеясловы, неазначальная форма якіх у беларускай мове заканчваецца на *-ць*, а ў альпенскай гаворцы на *-ть*. Гэта словы тыпу *шукаць – шукать, рабіць – робіть, насіць – носіць* і г. д. Для альпенскай гаворкі характэрна оканне, а не аканне. Такія словы таксама ў слоўніку не прыводзяцца, таму што ў такім выпадку слоўнік быў бы вялікі памерам, але мала адрозніваўся б ад слоўніка літаратурнай беларускай мовы. Напрыклад, няма слоў тыпу *карова – корова, галава – голова* і т.п.

Дзеясловы пададзены ў неазначальнай форме, назоўнікі – у назоўным склоне адзіночнага ліку.

Усе словы ілюструюцца прыкладамі з мясцовай гаворкі.

Слоўнік складзены на базе картатэкі слоў, што сабралі вучні 7-9 класаў Альпенскай няпоўнай сярэдняй школы пад кіраўніцтвам настаўніка школы Івана Ляшкевіча.

Работа гэтая зроблена з мэтай адраджэння цікавасці да роднай мовы, з надзеяй, што яна будзе патрэбная настаўнікам, вучням, краязнаўцам і ўсім, хто любіць і шануе роднае слова, свой край, сваю малую Радзіму.

І. Ул. ЛЯШКЕВІЧ
настаўнік Альпенскай БШ

Прынятыя скарачэнні:

абразл. – абразлівае
выкл. – выклічнік
груб. – грубае
ж. – жаночы род
займ. – займеннік
зак. – закончанае трыванне
зб. – зборны назоўнік
зневаж. – зневажальнае
лаянк. – лаянкавае
м. – мужчынскі род
мн. – множны лік
н. – ніякі род
незадав. – незадавальняльнае
незак. – незакончанае трыванне
пагард. – пагардлівае
перан. – пераноснае значэнне
прым. – прыметнік
прыназ. – прыназоўнік
прысл. – прыслоўе
часц. – часціца
экспр. – экспрэсіўнае

А

А́ЙСТРА ж. Астра. *Айстры разным цветом тьвітуть.*

АЛÉБРА часц. Так, але. *Алебра, ты праўду казаў.*

АЛЮ́Х м. Капут, канец. *Думаў, алох буде тому сену, шчо день дождж.*

АЛЮ́ШКІ АЛЮ́Ш выкл. Вокліч, якім паганяюць кароў. *Алюшкі на пашу, рабка!*

АТ СОБÉ выкл. Ат сабе. *Бульба ат себе ў прошлом году ў мане была.*

Б

БА́БА ж. **1.** Старая жанчына, бабуля. *У Ольпэні самыя бабы.* **2.** перан. Бязвольны мужчына. *Вон у ее худжэй бабы.*

БАБЗНО́ н., зневаж. Няўкладная, грубая жанчына. *Та рублянка гэ некэ бабзно нехорэмнэ.*

БА́БКА ж. **1.** Камякі з тоўчанай бульбы. *Тая бабка ўжэ ў ее околела на столе стоя.* **2.** Бабка для кляпанья касы. *Е бабкі гострые і плоскіе.* **3.** Грыб. *Я тых бабок грыбоў не знаю дайжэ.* **4.** памянш. ад бабуля. *Ты не спіш, бабко?*

БА́БОЧКА ж. 1. Матылѣк. *Нейкіх бабочок у хату налетело морэ.* 2. памяни. ад бабуля. *Вона бабочка така нека чыста, культурна.*

БАГУ́К м. Свіны страўнік, начынены мясам з прыправамі. *Я з'ела багука за тыжджэнь.*

БАЙСТРУ́К м. Незаконна народжаны. *Байструк – гэто не ганьба.*

БАЛА́ГАН м. Непарадак, шум, вэрхал. *Шо то за балаган дeтi ўстроілі там, ідi глянь!*

БА́ЛО прысл. Бывала. *Колісь мы, балo, тожэ чоўплі дурніцу разну, а на дeтeй тепэр крычымо.*

БАРАМЭ́Т м. Барометр. *Як твой барамэт, на погоду чы не?*

БАРЭ́МОК м. Бярэмак. *Кінь сена там корові барэмок.*

БАСТЫ́ДНЫ прым. Бессаромны. *Дeтi слухають, а вон ляпае абы шчо, бастыдны.*

БА́ХАТЬ зак. Спаць (у размове з дзецьмі). *Діма, ході бахатъ ужэ.*

БОБ м. Фасоля. *Я бобу цэлы машок напахала.*

БОЛВАНЕ́ТЬ незак. Невыразна бачыцца. *А быў досвіток. I бачу я – шчо-то болванее, чы чoлoвeк, чы худoбiнa?*

БОЎКУ́Н м. Драўляны звон для скаціны, каб адшукваць яе па гуку. *По корчах короў паслі з боўкунамі.*

БОЎТУ́Н м. Ненайгранae яйка, што сапсавалася пры наседжванні. *Некі пeвэнь негодяичы ў манe, пoчтi ўсe яйцa боўтуны былі.*

БУЛÉКА ж. Няўмека. *Вона така булека!*

БУ́МКАЛО н. Дзіцячая гульня, груз на доўгай нітцы, якім ударалі па акну. *Хлопцы увэчары ходять да бумкала робяць.*

БЎРКАЛО *н.* 1. Адна з костачак у свінячай назе. *Сedeў на пачэ да граў з буркалом.* 2. Варкатлівы чалавек. *Мой стары такэ буркало, такі надоедны.*

БЎРКІ *зб.* Від валёнак. *Я буркі подшыў рамэнем.*

БЎСЬКО *м.* Бусел. *Бусько прылетеў, на буська захладало.*

БЎСЯТЬ *незак.* Цалаваць (у размове з дзецямі). *Дай побусяю Дімку, да пойдэ бахать хлопчык хорошы.*

БЭЗУГÁВУ *прысл.* Бесперапынна. *Шчо ты мне бэзугаву тэ самэ тоўчыш?*

БЭЛЕНЬ *ж.* Вельмі горкая расліна, відаць, палын. *Сматана горка бы бэлень, не можна есті.*

БЭРДО *н.* Бёрда. *Деті прышлі до мане, да бэрдо ім дала, воны старыну ў школу збірають.*

В

ВАДРО *н.* Вядро. *З пустым вадром дарогу парайшла.*

ВАЖКІ *прым.* Цяжкі. *Некі важкі хлеб, мо сыры, ті шчо.*

ВАЛІДУЗНЫ *прым.* Надзвычай вялікі, велічэзны. *За Турскім е лесок такі, там быў лагер колісь, от там валідузные вужэ мы бачылі.*

ВАЛІЗНЫ *прым.* Вялізны. *Над ракой дубы валізныя рослі, шчэ мо послі войны воны былі.*

ВАЛІКОННЕ *н.* Вялікдзень, Пасха. *Парад Валіконнем яйца красяць.*

ВАЛІСКА *ж.* Чамадан. *Раньшэ валіскі звалі, а тепэр чумайдан.*

ВАРАШЧАКА *ж.* Верашчака. *Варашчаку з мукі робілі, зажарвалі салом, мясо крышылі, варылі ўсе.*

ВАРХОВÓД м. Від рыбы. *Варховодоў ловілі да на жыўца хавалі ў банку з водою.*

ВАЎКА ж. Нарыў, загнаенне. *У Юры Галаёваго ваўка ўжэ заговілас.*

ВІД м. Твар. *Увэзь від у сажы, а вона, смехоўе цэлэ, у магазін прыбегла.*

ВІЛЬГÓТА ж. Ільгота. *У магазін прыйді, то ўсе кажуть, шо ім вільгота, да ніхто ў очараді не стоіть.*

ВОЛÓКА ж. Валока, абора для лапцей. *Волокамі постолы к нозе крутілі.*

ВОЛÓШНЯ МАЖА́ ж. Грань паміж суседнімі палямі, загонамі. *Волошня мажа пустовала, гэто граніца.*

ВОРОТÍЛО н. 1. Дэталъ кроснаў. *На воротіло полотно намотвалі.* 2. Непаваротны, маларухомы чалавек. *Вон бы воротіло быў, але здорovy быў, ек конь.*

ВОРÓЎКА ж. Вяроўка. *Ольпенцоў дражняць іншы раз машок-вороўка, бо так говорым.*

ВОСТÓЧНІК м. Чалавек з Усходняй Беларусі альбо з Расіі. *Послі войны восточнікоў багато было.*

ВОШÓЛ м. 1. Гусіная вош. *Вошол на чловеку не дер-жыцца, бегае, бегае, да ўтекае.* 2. зневаж. Нікчэмны чалавек. *Вон ек п'яны, то вошоламі ўсех бзывае, той Рысь.*

ВЎТВА ж. Качка. *Семанковаго Мішы вутвы ў Золотцы годуюцца, любота ім.*

ВУЖЫ́ШЧЭ н. Кусок вяроўкі. *Дрова з воза россыпаліс, добрэ шчо вужышчэ некэ было с собою, да звезаў.*

ВЫДЕ́ЛВАЦА незак. Задавацца. *Не выделваецца нехай Коля, зразу хай поступіть.*

ВБІДРА ж. перан. Непрыгожая, неахайная жанчына, дзяўчынка. *Ее дочка так нека выдра.*

ВЫКАБЭЛЬВАЦЦА незак. Задавацца. *Выкабэльеваецца, по-рускі гаворыць стараецца, да не ўмее.*

ВБІЛВОК м. 1. Яйка без шкарлупы. *Некотра кура ў нас выліўкі губіць.* 2. Вельмі слабы, хілы. *Слабы ее хлопэц, вылівок некi.*

ВБІСКОРОК м. Кавалачак смажанага сала. *Ек узяў выскорка, то не ўмочай.*

ВБІХВОТЕНЬ м. Скавароднік з жытняга цеста для хлеба. *Зразу спаку выхвотня дэтам, а далей хлеб саджаю ўжэ.*

ВБІШКІ зб. Гарышча. *Я багука на вышках хаваю, падвешваю да кроквы.*

ВБІШЧАРКА ж. Той, хто скаліць, паказвае зубы. *От вышчарка, да зуба нема, да шчарбата. Закрый рота, а то нехорашэ.*

ВЭДЛУХ прысл. У параўнанні. *Тепэр, вэдлук летошнёго, лето сухэе, сена можна зробіць.*

ВЭЛІК м. 1. Веласіпед. *На вэліку ў Рубэль поеду до девэра.* 2. перан. Дурань. Расказваюць, што колісь жыў у вёсцы яўрэй з такім прозвішчам, і быў ён неразумны. Адсюль паходзіць гэтае слова. *Ото вэлік бажыць, утекайте, дэти.*

ВЭРЧ м. Скрутак лазовай кары для пляцення лапцей. *Варчэ робілі на постолы.*

ВЭТЛА ж. Від вярбы. *Вэтла лёгка колецца.*

Г

ГАВЭ́НДАТЬ *незак.* Гаварыць. *А шчо-то зайшла й не загавэндала!? Мо засерділас?*

ГА́ЛАС *м.* Акопнік лекавы. *Галас на нізох росте, его добрэ свіням, едыть вэльма.*

ГАЛУ́ШКІ *мн.* Клёцкі. *Я галушкі вэльма любіла, ек мала была.*

ГА́ЛЬКА *ж.* Начная сарочка. *Шчэ ў мане галька девоцкая лежыць.*

ГА́МАТЬ *незак.* Есці (у размове з дзецьмі). *Гамай чучу, да валікі выростеш.*

ГА́МУЗОМ *прысл.* Усім разам, гурбай. *Шчодрэчнікі самузом у хату ўваліліс.*

ГВОЗД *м.* Вялікі цвік. *Я гвоздом добрым жэрдіну прыбіў, не одорвэцца.*

ГВОЗДО́К *м.* Цвік. *Гвоздок бы алюміневы, гнецца во ўсе бокі.*

ГЖЭ́ЧНЫ *прым.* Спраўны, прыгожы, культурны. *От хлопчэня гжэчнэ да хорошэ.*

ГІДІ́ЦЦА *Гідавацца.* *А малэ шчо, вонэ ж не гідіцца, за тэ паскудство да ў рот.*

ГІЧ *м.* Бацвінне. *Я кабану гіч з буракоў рву да даю.*

ГІЧ'Е́ *н.* Бацвінне. *У бураках гіч'е.*

ГІШЭ́ФТ *м.* Справа, адносіны. *Я з ім зарэз ніякого гішэфту не ваду.*

ГЛÉЧЫК *м.* Збан. *Шчарбаты глечык з молоком стоіть, вонэ кіслэ.*

ГНЕНУ́ТЬ *зак., экспр.* Моцна ўдарыць. *От гнену зарэ, ек будеш бушоваць.*

ГО́ДИ прысл. Хопіць, даволі. *Хлопцы, годі ўжэ бушовать!*

ГОЙНЁВАТЬ незак. Быць у стане цечкі (пра авечак, сабак). *Ек гойнюе сука, то собаки розорвать могуть.*

ГО́ЛКА ж. Іголка. *Голка была копейка, а тэпэр мо сто рублей.*

ГОЛОШЧО́К м. Зямля, замёрзлая без снегу. *На дворэ такі голошчок, а вон кажэ саньмі ехать.*

ГОРА́ ж. Гарышча *У нас на горэ свет е.*

ГОРАЛЁ́Я ж., **З ГОРАЛЁ́Ю** З вялікім верхам. *Скопца насытаў з горалею.*

ГОРПА́ ж. Свірэпа. *Горпой заросло ўсе ў огороді, а вона ні шманае.*

ГОРЧА́К м. Драсён птушыны. *Вон бы пэрэц пакучы, той горчак.*

ГО́СТРЫ прым. Востры. *Нож гостры, не порэж пальца.*

ГО́ЦАТЬ незак. Моцна стукаць абцасамі. *От гоцала на васеллі, да ўпрыседы ўсе.*

ГРА ж. Гульня. *Гра не доваде до добра.*

ГРАБЁ́НКА ж. Прылада для збірання ягад. *Грабён-камі ягоднік нішчыцца.*

ГРУМЕ́ЧАТЬ незак. Грэбаваць. *Мо ты грумечаеш моім парадком?*

ГУЗЫ́Р м. **1.** Камель. *Дрова гузырамі ўпэрад ложатъ.*
2. Пухліна. *На лбу гузыр выскочыў, ек вальнуўса.*

ГУ́НУЦЦА экспр. Моцна ўдарыцца пры падзенні. *Падаў на лёду да ек гунуўса.*

ГУ́ТОРКА ж. Доўгая, пустая размова. *Вы по делу говорэте, а то завалі гуторку.*

ГЭБЭЛ *м.* Гэблік. *Гэбэл стружкамі забіваецца нешчо.*

ГЭНДЭЛЬ *м.* Сумніўная справа. *Это гэндэль абы-екі, не вер ему.*

ГЭСТКА *ж.* Дэталль кофты, сарочкі. *Гэстка – гэто напэраді, на грудях ушывалас устаўка такая.*

Д

ДАЙЖЭ *часц.* Нават. *Вон чотэры класы кончыў, а дайжэ пісать не ўмее.*

ДЕВУЛЯ *ж.*, *зневаж.* Дзяўчынка. *Така девоуля, а вона плачэ баз матеры.*

ДЭВЭР *м.* Мужаў брат. *Учора девэр мой прыходіў, хочэ, шоб Міша з ім ехаў на вэсну.*

ДЭЖКА *ж.* Дзяжа. *Колісь дежка ў кажнай хаті была.*

ДЭЛО *н.* Справа. *Твое дело – езыкам ляпать абы-шчо.*

ДЭРАВО *н.* Дрэва. *За ўсю жысть не посадіў дерава, шчытай, бас толку жыў.*

ДЕРАВЯНКА *ж.* Птарміка храшчаватая – расліна з цвёрдым сцяблом; другая мясцовая назва – “рэбрэй”. *Деравянку косіш то косу ўладіш.*

ДЕРАВЯНЫ *прым.* Драўляны. *Деравяна ложка рота не опекае, трэб купіць у Малгосіка.*

ДЕРАШОВАНЫ, ДЕРАШОВАТЫ *прым.* Масць жывёлаў, звычайна коней. *У Маркуцкаго конь тоўды быў некі дерашованы, Чурык купіў яго потом.*

ДЭЎКА *ж.* Дзяўчына. *Девок у Ольпэні нема, а хлопцоў морэ.*

ДРАБІНА ж. Лесвіца. *Зробіў учора драбіну на вышкі, стара поламалас.*

ДРУК м. Кій, палка. *Змі друка короў пасті.*

ДУБ м. Лодка. *Нема ўжэ воды, то і дубы не трэба, погнілі во ўсех.*

ДУБЭЛЬТОВЫ прым. Дыхтоўны, вельмі добры. *Мого зятя дача ой дубэльтова, ой хороша!*

ДУПЛО н. **1.** Пустата ў ствале дрэва. *Дятел у дупло полез.* **2.** Адтуліна, дзірачка ў зубе. *У зубі, набіть, дупло ў мане естя.* **3.** экспр. Ягадзіца. *Баба шо бочка, дупло будь здороў, а вон сам усе робіть.*

ДУСТ м. **1.** Дробны парашок, пыл, попел. *У цагэльні ў пачэ дуст тачкамі вывозяць.* **2.** Ядавіты парашок для знішчэння насякомых. *Колісь дустом травілі жукоў каларацкіх.*

ДВЭРЫ мн. Дзверы. *Настеж открый дьвэры, хай дым выйде.*

ДЫХТ м. Дыктоўка, указ. *Вон усе по ее дыхту робіть, нема свого розуму.*

ДЭЙКА ж. Чутка. *Е дэйка, шо то вон у Ізраілі зарэз.*

ДЯННА ж. Дзядзькава жонка. *Моя дянна з Валяміч, валямічанка вона.*

ДЖ

ДЖУПЛАХА ДАТЬ Адлупцавать. *От дам джуплаха, ек не послухаеш.*

ДЖЫГАНУТЬ зак. Уджаліць. *Пчола джыганула, да око ўсе закрылос.*

ДЖЫГУН м. Фарсун. *Шчэ малы, а ўжэ такі джыгун, у люстро, шчо деўка, зазірае.*

Е

ЁЖЫК м. Вожык. *Ежыка цыгане едыть, наліхо ім.*

ЕК часц. Як. *Ек бачыш, збегаў у магазін.*

ЕРЎГА ж. Яр, глыбокая яма. *От еругу вода выкот-ловала, бач.*

ЁСКОЛЩА незак. Займаць адзін аднаго, чапаць. *Деті, не ескольтеса, седете спокойно.*

ЕТРЎКА ж. Братава жонка. *Моя етроўка молада, а ўся сіва ўжэ.*

Ж

ЖАБОР м. Забруджаная стаячая вада. *Ноч ногі ад жабору часаў.*

ЖАЛЯСКО н. Прас. *Шчэ ў мане е жаляско, шчо выголлем запраўлялі да палілі.*

ЖАХАЦА незак. Пужацца. *Нажахаласа ў той аварыі, да ноч не спала.*

ЖЛУКТО н. 1. Выдзеўбаная з драўлянай калоды пасудзіна для запарвання бялізны. *У жлукці одежу золілі коліся, попал да вода гарача да ў жлукто да гэ о, бач, так мылі.* 2. перан. Пра таго, хто многа п'е спіртнога. *Набралосо жлукто, да лежыць ужэ.*

ЖОЛУПАТЬ незак. Прагна, паспешліва есці, глытаць (звычайна пра птушак). *От вутвы жолупають комбікорм!*

ЖОРСТЬ ж. Доўгая жэрдка, доўгі ствол дрэва без галля. *От жорость, на граматвода добра.*

ЖУПА́Н м. Верхняе адзенне, паліто. *Раньшэ ўсе жупан казалі, это зарэ ўжэ паліто сталі казатъ.*

ЖЫД м. Яўрэй. *До войны ў Ольпэні жыдоў ой маса было! Немцы іх, небурак, усех уладілі.*

ЖЫ́ЖА ж. Агонь (у размове з дзецьмі). *Не чапай жыжу, а то буде вава.*

ЖЭ́УЛЕТЬ незак. Глець. *Торф жэўлеў-жэўлеў ды й загорэўс-такі.*

З

ЗА́ЕДЬ ж. Гнус, машкара. *У той год ад заеді худоба дохла.*

ЗАКА́ЛЕЦ м. Сыры, недапечаны слой у хлебе каля ніжняй скарынкі. *У ее хлеб вечно з закальцэм, а вона мане вучыць!*

ЗАЛЮ́ИТЬ зак. Зашмальцаваць. *Рубашку залюіў, еле домьласа.*

ЗАПÓЛ м. Прыпол, ніжні пярэдні край сукенкі, кашулі і пад. *Поўны запол грыбоў, бач, набрала, пока корову загнала.*

ЗАРЭ́ЙДАЦЬ зак. Запэцкаць, вымазаць. *Неді штаны зарэйдаў у коломазь.*

ЗАСЕ́КТИ зак. Засякчы. *Трэб тепэр пеўня засекті, годі вон біўся.*

ЗАСТОРО́НОК м. Месца для сена ў хляве. *Засторонок порожні зарэз, а васна далеко.*

ЗАТО́УКА ж. Унутранае сала. *Коліся затоўку скачвалі ў такіе бы рулеты да солілі.*

ЗЕЛЕНЕ́Ц м. Малы шчупак. *Ек збоўталі ту копанку, то зеленэц радамі ішлі.*

ЗОЛІТЬ *зак.* Вымочваць адзенне ў адвары з попелу. *Зарэ мыла да стіральнага порошку не докупіцца, то мо зноў золіць будом одэжу, шчэ ж не забыліся.*

ЗЮ́ЗЯ *ж.* Холад (у размове з дзецьмі). *Зюзя на дворэ, Пэтрык.*

I

ЇДОЛ *м.* Ідал (часцей за ўсё выкарыстоўваецца як лаянкавае). *Іді спаць, ідол ты, шкоднік.*

ЇМАЛЬ (ЇМЭЛЬ) *ж.* Балотная расліна, добры корм жывёле зімой. *Коб пойшоў да імалі нажаў, мо высохла б.*

ЇМПАТ *м.* Нейкая сіла, дух. *Да гром ек ляснуў кала мане, то мане імпатом откінуло на землю, а корова, ек я очомаўся, лежала нежыва.*

ЇРОД *м., лаянк.* Ірад. *От, ірод, от угрыз душу.*

K

КАГА́ЛО *н.* Род, племя. *У іхнём кагалі ўсе такіе, бы ты не знаеш – зімою снегу не дастанеш.*

КА́КА *ж.* Штосьці бруднае, брыдкае (у размове з дзецьмі). *Не чапай, гэто кака, кінь тютю лепш.*

КАЛІ́ТА *ж.* Палявая сумка. *Каліту леснік носіць, мо там еда ека, мо бумагі.*

КАЛЮ́ГА *ж.* Лужына. *Унь малы ў калюгу ўпаў.*

КАПЛІ́ЦА *ж.* Невялікі царкоўны будынак. *У нас была капліца пры Польшчы, туды ўніяты ходілі, а Саветы клуба з ёе зробілі, наліхо ім.*

КАПШЎК м. Мачавы пухір у свіней. *Капишка м'ялі з попалом, да надоўвалі, да сушылі да дэтям забаўка была. А то шчэ его мылі добрэ, да чыстым салом залівалі.*

КАРАЧЎН м. Клышаногі. *Карачун гэто нога об ногу терэ.*

КАРАЧЎХА ж. Клышаногая. *Гэля пошла, карачуха.*

КВА́РТА ж. Металічная пасудзіна з ручкай, з якой п'юць ваду, конаўка. *Кварту воды выпіў, а молоко пакінуў.*

КВАЧ м. Пэндзаль. *Быў квач да засох у красцы.*

КЕ́ПАЛО н. Дурная голова. *От кепало, по хлеб пошоў да сумку забыў.*

КІ́ЛЁ н. Кілаграм. *Кілё цукру нема шчо бачыць, а гэто ж на месец.*

КІНОЎШЧЫК м. Кіна механік. *Коліся Вася Пуп кіноўшчыком быў.*

КІРДУ́ПЭЛЬ м. Малы ростам, кволы чалавек. *Не чоловек, а так, некі кірдупэль, заморок.*

КЛЁ́Ц м. Вялікая, цяжкая грудка гліны. *Бало, у цагэльні клёцы поповарнуў.*

КЛЕНДАТЫ прым. Клышаногі. *Колісь Віктёр клендаты быў.*

КОВА́НІК м. Спецыяльна акаваны кіёк для пераходу праз лёд. *Я с кованіком смело по Горыні іду, а так страшно, можэш проваліцца.*

КО́ЖА МЕ́ХОМ прысл. Неадкладна. *Тётка прыходіла, казала, шчо б ты кожа мехом тепэр прыйшла до іх.*

КО́ЖМАН м., экспр. Вялікі шчупак. *От кожмана поймаў у копанцы.*

КОЖУ́ШОК м. Шчупак. *Кожушок – смачна рыбіна.*

КО́ЛЕНШЧЫНА ж. Мадэпалам – від тканіны. *С коленишчыны я старому нашыла сорочок, то шчэ й зарэз естя.*

КОЛЕСНІ́К м. Невялікі воз. *У Забарэззі колеснік сена накосіў.*

КОЛО́МАЗЬ ж. Каламазь, калёсная мазь з дзэгцю, смалы і солі. *Колісь до воза подвешвалі вадерцэ с коломазю да і возілі с собою.*

КОПА́НІЦА ж. Лопата. *Хрэн копала да копаніцу погнула.*

КОСТЕРЭ́ВА ж. Брыца, плашчуга. *Вэьма костерэвой бульба ў мане заростае, нема рады.*

КОЦУБА́ ж. Кавенька, кій для апоры пры хадзьбе. *Дед коцубою на курэй кінуў, то воны побеглі з огорода.*

КОШТОВА́ТЬ незак. Спрабаваць на моц яйкі. *Яйца вон умее вэьма коштовать, ек выбарэ моцака на Валіконне, то ўсем параб'е.*

КРАГЭ́ЛЬ м. Здаравяка. *Мой батько крагэль быў, шчэ й зарэз жыў бы мо, коб не ўбілі немцы.*

КРЭ́ЙДА ж. **1.** Кавалак мелу, які ўжываецца да пісьма. *У школі крэйдою пішуть на дошцы.* **2.** Мел для пабелкі. *У Городку іншы раз крэйду продають, у грудках такіх.*

КУБЛЮ́ н. Гняздо. *Яйца забрала, а поклада оставіла ў кубле.*

КУЛЁ́ВІК м. Невялікі мяшок. *Забыласа ўзяць кулёвік.*

КУ́МАЛЕМ прысл. Вельмі хутка, кулём. *Хлопэц скучыў баз матеры да кумалем до ее, ек побачыў, шо прыехала.*

КУХАЙКА ж. Целагрэйка. *Колісь шэсть рублей кухайка стоіла.*

КУХЛІК м. Невялікая конаўка. *Мамо, Діма кухліка розбіў. Ты набі яго!*

КУХОР м. Куфар, вялікая скрынка з векам для захоўвання тканіны, адзення, каштоўнасцяў. *Ек была эвакуацыя, то я кухра закопала парад хатою, а нехто ўсе выбраў, нагледеў.*

КУХЭРОК м. Невялікі куфар. *У кухэрку держала отдельно параной.*

КУЧОМКА ж. Зімовая шапка з аўчыны. *Тепэр кучомок нема з оўчыны, не шують.*

Л

ЛАНТУХ м. 1. Рваная адзежына. *Не одевай того лантуха, кала хаты ў ём будеш.* 2. Неахайна апрануты чалавек. *Некі пошоў чоловек лантух, мо старэц некі.*

ЛАПУЗА м. і ж. Няўклюдка. *Утекай, лапуза, ты ўжэ і так побіў усю посуду.*

ЛЕДЬВА прысл. Ледзь. *Ледьва прытеглас с села, ногі болять гэ.*

ЛЕКОТЁТЬ незак. Трэсціся ад страху, марозу. *От лекотела я, ек побачыла, шчо немэц до нас заварнуў.*

ЛЕКТРА ж. Электрычнасць. *Лектра ў Ольпэні ўжэ мо годоў трыццэтэ е.*

ЛЕПЭТА ж. Вадкая грязь. *На дворэ лепэта – не вылезті.*

ЛЕШЧОТКА ж. Шына для змацавання ў нерухомым стане. *Бусько ногу зламаў, а мы ее ў лешчоткі ўзелі, да зрослас!*

ЛЁЯ ж. Вялікі лапiк, што нашываецца на вопратку (на каленi, на сядзенне). *Я лею на колена з сукна прышыла.*

ЛЁХ м. Склеп, пограб. *У мане ў лёсі бульба помэрзла.*

ЛІГУМІН м. Ласунак. *Лігумiн – гэта шчо-небудзь смачнэ.*

ЛІПЭЦ м. Ліпкі гной. *Гной такi ліпэц овэчы, не можна зорвать.*

ЛІСОПЭД м. Веласіпед. *У лісопэдi нешто трашчыць, да пропускае, ек едеи.*

ЛОБУЗ м. Гарбузовы ліст, наогул уся зялёная маса гарбуза. *Трэб начынаць лобуз стягвать да чыстiць бульбу.*

ЛОМЭЦ м. Пажаданне нядобрага, ад словаў “ламаць”, “ламота”, “ломка”. *Шчоб на тебэ ломэц напаў, ты ж выдумала ўсе.*

ЛУПАС м. Лупцоўка. *Ну, ольшанец, получиш ты ў мане тепэр лупаса.*

ЛУЧЧЭЙ прысл. Лепш. *У гостях добрэ, а ўдома луччэй.*

ЛЮСТРО н. Люстэрка. *Люстро стало некэ нечыстэ, мутнэ.*

ЛЯСТКА ж. Невялікая тонкая дошчачка. *Хлопцы з некiх лясток себе мечэ поробiлі да бегають по вулицы, галёкають.*

М

МАГЕР НА МАГЕР Насiць набок шапку. *Вон зроду ходiць шапку на магер.*

МАГЛЁВАТЬ *незак.* Штукарыць, рабіць што-небудзь паволі і якасна. *Ек вона градку маглюе, то мане блёвать вэдне, так корпаецца.*

МАДЬВЁДЬ *м.* Мядзведзь. *Мой дед казаў, што ў нашом лесі мадзьведі былі.*

МАЙКА ПÓРЭ *Больш-менш добра.* *У тебэ майка порэ бульба, а ў мане горох некі самы.*

МАКО́ТРА *ж.* **1.** Від ганчарнага посуду. *З Городной прывазлі горшкі, макотры.* **2.** абразл. Галава. *Ну ў тебэ й макотра, ніяка шапка не лезе.*

МАЛЁЎШЧЫК *м.* Каляровы аловак. *Нашчо тебе краскі, малёўшыкамі нарысуі.*

МАТУ́СЯ *ж.* Хросная маці. *Моя матуся ў Лісовічах жывэ.*

МАХА́Й МА́ХАЛОМ *Пішы прапала.* *Цыганцы пазычыла, то махай махалом.*

МА́ЧУХА *ж.* Мачыха. *Я пры мачусі годовалас.*

МАШО́К *м.* Мяшок. *Коліся ўзела машок цукру, да шчэ тягнецца.*

МІРЭ́Ц *м.* Мярцвяк, нябожчык. *Я до іх у хату, а там мірэц на покуті лежыць, а я ж не знала.*

МІШУ́ГІН *м.* Дурань. Расказваюць, што жыў колісь нейкі дурнаваты чалавек у вёсцы па прозвішчы Мішугін, адсюль паходжанне гэтага слова. *Утекай, мішугін, унь людзі смаюцца, а ты скачэш.*

МЛІНÉЦ *м.* Блін. *Я ў ніделю заўсёды млінец паку.*

МО́ГЛІЦА *ж.* Могілка. *Ніхто не знае, што-то ў Ольпэні двое могліц.*

МО́РДА *ж.* Шчака. *Да одморозіла морду, да снегом натірала.*

МОРКАЧ м. Баран пасля кастрацы. *От моркача ўнѣ рогі закручаные.*

МОЦЫКЛѢТ м. Матацыкл. *З моцыклетом у канаву з'ехаў.*

МОЧ ж. Мача. *Моч добрэ помогае, ек порэжэш шчо чы ека ваўка.*

МОШНА́ ж. Машонка. *Собака бугаю мошну порваў да мусілі рэзать.*

МБІЧКА ж. Расчасаная на грэбень і згорнутая ў скрутак жменя льну. *А потам гэтыя мычкі прадам.*

МЭД м. Мёд. *Мэд ніколі не портіцца.*

МЭСТОМ прысл. Быццам. *Я мэстом пішу, нагнуўса, шоб обмануть іх.*

МЭТЭР м. Кубічны метр, цэнтнер. *С калхоза мэтэр дроў прывазлі да й шчо хоч роби зіму.*

Н

НАБІТЬ прысл. Мабыць. *Набіть, дошч пойде наноч.*

НАВЭРТІСА зак. Намагчыся, моцна захацець. *А вон навёрса толькі коня купіть, дый годі.*

НАВЭРЭДІТЬ зак. Натрудзіць, намучыць. *Ногу больную навэрэдіў, да ноч не спаў, так болела.*

НАДЭЖНІЦА ж. Накрыўка з тканіны для дзежкі. *Дежка ў вуглу і надежніца на ёй.*

НАЛѢІТЬ зак. Падшыць лею, вялікі лапiк. *Мой Патро сам себе штаны налеіть.*

НАЛІСНІК м. Тонкі блін з рэдкага цеста. *Нечого ў будні день наліснікі пактi буду, выдумаўса.*

НАЛІХО прысл. 1. Нашто, для якой патрэбы. *Ежыка цыгане едять, наліхо ім.* 2. На няшчасце, назло. *Шчоб тобе наліхо да тобе напусто, дурэнь ты!*

НАСТАЎНЯ ж. Прылада для лоўлі рыбы. *Е така настаўня, а ека вона, то я не знаю.*

НАСТЎРЧЫК м. Кветка настурцыя. *Настурчыкі вэльмі хорашэ цвітуть кала школы.*

НЕБУРАЧНЫ прым. Небарака. *Остаўса, небурачны, як стоіть.*

НЕГОДЯШЧЫ прым. Нягодны, слабы. *Мой стары зоўсем негодяшчы стаў.*

НЕДОШЛЫ прым. Слабы, фізічна мала развіты. *Купіла поросят пару, дьвесті тысяч оддала, а воны недошлые некіе.*

НЕКІ займ. Нейкі. *Некі чоловек пошоў з коцубою.*

НЕКОШ м. Непрыгодны для касьбы участак. *У Забарэззі век некош, сосонка, рэбрэй.*

НЕКЭ займ. Нейкае. *Ейцэ некэ заваялялос шчэ.*

НЕХОРЭМНЫ прым. Вельмі непрыгожы. *У ее сын одін нішчо, а другі такі нехорэмны, страх.*

НЕШЧО займ. Нешта. *Нешчо мне муляе ў чоботі, мо нуча ссунулас.*

НИЗЫСТЭР прысл. Быць вельмі падобным. *Дочка нізыстэр маті, добрэнная ўдалас.*

НОСТРАМОК м. Невялікі воз сена. *У калхозі полу-чыў цэлы нострамок, выкормім.*

НОСЦА ДАТЬ Даць выспятка. *Білі носцамі по чом попало небураку.*

НУЧА ж. Ануча. *Добра нуча да постолы, да ногам любота, бало.*

О

ОБЭ́РТУХ *м.* Легкадумны, шустры. *Не будь ты обэртухом, думай, шчо робіш.*

ОГЛОБЭ́ЛЬНІК *м.* Той, хто цяжка працуе, “запрагаецца ў оглоблі”. *Оглобэльніку луччы кусок м’яса давалі, а не дetyам.*

ОКОШЫ́ЦА Засцерагальны выраз. *Хай вонэ на гэтом і окошыцца, то шчэ слава Богу.*

ОЛЬПЭ́НЕЦ *м.* Альпенец, жыхар в. Альпень. *Ольпенца я по мові ўсюды познаю.*

ОСТРАБО́К *м.* Ястрабок. *Острабок курэнят похапае, трэба ў хлеў загнаць.*

ОТРАБЯ́НКА *ж.* Каўбаса з вантробаў. *Я отрабянку люблю, ек мало пачонкі ў ёй.*

ОЎТО́РОК *м.* Аўторак. *У оўторок выходны ў мого хлопца.*

П

ПАЗУ́Р *м.* Ногаць. *Пыд пазурамі гразь, а вона красіць іх.*

ПАЛЮ́ТКА *ж.* Палавінка гарбуза. *Выбрала тры палюткі, у чыгун зложыла.*

ПА́НЧЭРЫ́ЦА *ж.* Падчарка. *Я годовалас баз матеры, панчэрыцою была.*

ПА́ПА *ж.* Хлеб (у размове з дзецьмі). *Еш папу з молочком, сыночок, гамай.*

ПАРА́Д *Перад.* *Парад постом буде.*

ПАРАПОЎ *м.* Вясельны падарунак. *Я ек матуся мушу на парапой мільён положыць.*

ПІПА *ж.* Вада (у размове з малымі дзецьмі). *Не іді ў піпу, сынок, намочыш ножкі.*

ПЛЕШНІК *м.* Аер. *На Тройцу плешнік стелюць усюды.*

ПОЛЁВАТЬ *незак.* Быць у стане цечкі (пра кароў). *Набіць, моя корова полюе, нешто вэльма рыкае.*

ПОСТÓЛ *м.* Лапаць. *Постолы ў мане на горышчы шчэ валяюцца.*

ПÓТЯЗЬ *ж.* Прасніца для воўны. *Потязь естя ў бабы Зоркі шчэ, я бачыла.*

ПÓХВАТ *м.* Раптоўны парыў ветру. *Похват ішоў, да стожка ростерушыло ўсёго.*

ПУХЛЯК *м.* Ужываецца пры сварцы. *Шчо́б тебе́ пухляк узяў!*

ПЫ́ДЛЕТOK *м.* **1.** Падлётак. *Ек хлопэц шчэ не дорослы, але ўжэ й не дítя, то пыдлеток, от до годоў семнацяті. **2.** Птушаня, якое вучыцца лётаць. *Ластоўчэнята ўжэ пыдлеткі.**

ПЫ́ДМАЗКА *ж.* Падмазка. *Я пыдмазку твою коту оддала.*

ПЭ́РВЫ *ліч.* Першы. *Пэрвы раз такэ тепло.*

ПЭ́РГАЛО *н.* Той, хто робіць справу вельмі павольна, корпаючыся. *Не маглюй, пэргало, нема шоб раз-два і готово.*

ПЭ́ЦАЛЬ *м.* Зневажальная назва, зварот. *Ты протіў мане пэцаль, моўчы хоть.*

ПЭ́ЦКАЛО *н.* Той, хто робіць што-небудзь брудна, нехайна. *Не воруш, я сама, ты некэ пэцкало, а не работнік.*

Р

РА́ДІВО *н.* Радыё. *За радіво грошы з пенсіі одварнула почтальёнка.*

РАМАТІ́З *м.* Рэўматызм. *Од гэтой гумы раматізом заболееш шчэ.*

РАП'Э́НЯ *ж.* Жаба-рапуха. *От я тых рап'эней гіджуса.*

РАХУ́БА *ж.* Вынік, падлік. *Тут проста рахуба – кілё мукі за літэр.*

РАШАМ'Э́ТА *ж.* Прылада для зімняй лоўлі рыбы. *На полонкі ставілі рашамэту, да вэльма в'юны ішлі, бало.*

РО́ВАР *м.* Веласіпед. *У Городок мо коб роварэм з'ездіў.*

РОЗДВ'О́ *н.* Раство, Божае Нараджэнне *На Роздво морозу ніяк не было, одліга, с стрэх капало.*

РОЗБІРА́ЦЦА *незак.* Распранацца. *Пора тебе, Коля, розбірацца да ложыцца спаць, деў'еть часоў зарэ.*

РОЛЛЯ́ *ж.* Ралля. *Парасохла ролля, дождж гвалт трэба.*

РОПА́ *ж.* **1.** Моцны раствор солі. *У ропе стэгна вымочваюць.* **2.** Выдзяленні з роту нябожчыка. *У мірца ропа з рота, бывае, іде.*

РОСЧАХНУ́ТЬ *зак., экспр.* Разарваць. *Я за тые брэхні росчахну ее.*

РО́ХЛЯ *м.* Бесхарактарны, падатлівы чалавек. *А вон там хазяін? Так, нека рохля, Паўка командуе ўсем.*

РУБ'Э́ЛЬ *м.* **1.** Рубель – грашовая адзінка. *Тепэр за рубля одна спічка выходіть.* **2.** Рубель – жардзіна для ўціскання сена на возе. *Увязвалі сено, да рубэль поломаў-*

са. 3. Рубель – вёска ў Столінскім раёне. *Тепэр у Рубле нешчо горэло.*

РЫХТІК прысл. Якраз, дакладна, вельмі падобна. *Быцочка отеліла рыхтік бы летося, рабэнького.*

РЭБРЭЙ м. Птарміка храшчаватая – лугавая расліна з цвёрдым сцяблом; іншая мясцовая назва “дэравянка”. *Рэбрэй косіть – то косу ўладіш і сам уладісса.*

РЭЧЭНЁЦ м. Канец. *На гэтом, свахо, рэчэнец. Договорыліс.*

РЭШТА ж. Тое, што засталася. *Жонко, ты рэшту забыласа ўзяць.*

С

САЛІНА ж. Кусочак сала. *Е саліна да хлебіна, то шчэ не бада.*

САМОТЎЖКІ зб. Невялікія сані. *Бало, самотужкамі дрова попотягалі.*

САМОШЭЧЧЫ м. Вар’ят. *Кірылко ек п’яны, то самошэччы.*

САРАТА ж. Цырата. *Я сарату на почці купіла, там дешавей.*

СВЭДЭР м. Світэр. *У цыганкі свэдра купіў.*

СВЭРДЁЛ м. Свядзёлак. *Некому свэрдёла оддаў, да не помню.*

СЕДРО ж., абразл. Мянуска чалавека, шырокага ў касцях, з вялікай тазавай часткай. *Седро зноў на полі, бач.*

СЕРАЎНО прысл. Усё роўна. *Кажы ему, не кажы, вон сераўно свое право правіть.*

СЁРКА ж. 1. Малодзіва. *Шчэ молоко серкою оддае.* 2. Абмазка запалак. *Колісь запалку разам з серкою на две часті кололі.*

СІКЭЛЬ м. П'яніца. *Мой сікэль поўзе п'яны.*

СКАДА́ВЭЦ м. Клінок для адціскання сыру, тварагу. *Мо коб з мэрлі скадаўца пошыць?*

СКАНДАЛА́ ж. Невялікая колькасць, частка; зусім мала. *За той месец добавілі неку скандалу до пенсіі.*

СКО́ЛОК м. 1. Асколак. *Стекло на дробныя сколкі розбілос.* 2. Дурань, недарэка. *Ты сколок, шо ты нарабіў, га?*

СКОПЭ́Ц м. Капец. *Мой стары ўжэ скопца гноем обложыў.*

СКРЭ́ДОМА прысл. Пайсці невядома куды, загінуць. *Поехаў Пашкевіч да й пропаў скрэдома.*

СКУНДЯ́БІЦА зак. Згорбіцца, сціснуцца. *От скундябіўса, бы немавэсті екі мороз.*

СМАЗА́НУТЬ зак., экспр. Моцна ўдарыць. *А той не вытерпеў, да ек смазануў ему по морді.*

СМАТА́НА ж. Смятана. *Нека горка сматана, гэто парад теленнем ужэ.*

СМАХОЎЁ́ н. Смехаўе. *От тебе і ольпенскэ смахоўе.*

СОКЕ́РА ж. Сякера *Я сокеру наточыў у кузні ў Пэнчыка.*

СОПЛІ́ВЭЦ м. 1. Від рыбы, пакрытай сліззю. *У Горыні под прымомом кала Стасіхі сопліўцы вудяцца.* 2. пагард. Нявопытны чалавек, які мала ведае жыццё; малакасос. *Такі соплівэц вучыць мане!*

СПЛÉННЕ н. Успенне. *Нашу цэркоў колісь на Спенне осветілі.*

СПОНІЦА *ж.* Спадніца. *Споница цвѣтаста не для старой жонкі.*

СТА́РЭЦ *м.* Жабрак. *Колісь, помню, старцэ да старчанкі бас конца ходілі по хатох.*

СТАРЧА́НКА *ж.* Жабрачка. *После войны старчанок было багато.*

СТЕГНО́ *н.* Бядро. *Штаны ўнь порваў да стегно бачно.*

СТЕ́ЖАРОК *м.* Адонак – подціл з галля, жэрдак, на які кладуць стог; стажар’е. *Тепэр у колхозі сено, шчытай, баз стежарка кладуть у стожок.*

СТО́ЎБ *м.* Слуп. *Кала цэрквы ветёр стоўба выварнуў.*

СТЭ́МП *м.* Туалет. Ад польскага “ўстэмп”. *Полякі застаўлялі, шчоб стэмп быў у кожнаго хазяіна.*

СУ́ТКІ *зб.* **1.** Адзінка вымярэння часу. *За суткі ў Пінск і назад ворочаўса дед той.* **2.** Прастора паміж дзьвума блізка размешчанымі пабудовамі. *Свіня ў сутках усе парарыла, халера.*

СЦУ́ЛЯ *прысл.* Адсюль. *Вадім сцуля пошоў до клуба.*

СЫРО́ЎКА *ж.* Неабпаленая цэгла. *Грубкі з сыроўкі робілі.*

Т

ТА́ЛОВАТЬ *незак., экспр.* Знішчаць. *Уворваліса ўчора калхозныя телушкі ў огород, да ўсе ўталовалі. А пастух п’яны!*

ТА́МАКА *прысл.* Тое ж, што і там. *Я тамака, у том селе, не быў ніколі.*

ТАРАГО́НЁТЬ *незак.* Барабаніць, стукаць. *Ужэ тарагоняць возы, на базар рубэльцы едуть.*

ТАРАДАЙКА ж. Скрынка для ягад. *Тарадайкі робілі з тонкіх дранок такіх.*

ТАТУСЬ м. Хросны бацька. *Мой татусь умэр даўно.*

ТЕЛЯ́ н. Цялё. *Тепэр здалі теля ў Федоры, прымаў Карэйцоў зять зноў.*

ТОВА́Р м. Статак. *Мо товар на поўдзень тепэр прыжануть?*

ТО́ЧКА ж. Мядзведка. *У мане точкі вэьма шкоду роб'ять у огороді, усе боком кладуть.*

ТРУ́ПАСОК м. Труха, пацяруха. *У засторонку самы трупасок, некэ сено паратерлос вэьма.*

ТРУЯ́ ж. Труха. *Я трую з сена гусям запарваю.*

ТРЫБЛА́ТЫ прым. Шырокі ў касцях, тоўсты, рыхлы. *Корова стара, трыблата наша.*

ТУ́БОЛЕЦ м. Мясцовы жыхар. *Ужэ вон тут тубольцэм стаў, даўно ў Ольпэні жывэ.*

ТУСК м. Пот, вільгаць. *Бач, ека гарачка, аж туск з его іде.*

ТЫ́ЖДЖЭ́НЬ м. Тыдзень. *Тыжджэнь тому машок цукру ўзяў у Городку на базары.*

ТЭ́БЭЛЬ м. Драўляны гвозд для змацавання бяровенняў у пабудове. *Баз тэбля хату не зробіш, стена выварнеца.*

ТЭ́ЧКА ж. Сумка, партфель. *З тэчкой, бы начальнік, Колюк ходіть.*

У

УЖЭ́ прысл. Ужо. *Ужэ світае, а я шчэ не спала.*

УЛА́ДІТЬ *зак., экспр.* Знішчыць, загубіць. *Уладіў часы, майстер найшоўса, ліхо твоей матеры!*

УРО́К *м.* Сурок. *Мо то некіе ўрокі чы шчо, шчо вон так хворэе?*

УРУ́Н *м.* Азімыя пасевы. *Короў на ўруне калхозном пасуть.*

Ф

ФА́ЙНО *прысл.* Добра, хораша. *От файно на тебе гледіцца гэты пінджак.*

ФЭ́НІК *м.* Грашова адзінка (ад пфенінг). *У хаті ні фэніка нема, усё ў зберкасі.*

Х

ХОРО́МЫ *мн.* Пабудовы. *Его хоромы непродажные, бо спорныя, на двоих воны.*

ХУ́ДЖЭЙ *прысл.* Горш. *Поба, шчэ худжэй снег пошоў.*

ХУМО́Р *м.* Гумар. *Быць не ў хуморы – быць без настрою. Нешчо ты тепэр не ў хуморы.*

Ц

ЦАГЭ́ЛЬНЯ *ж.* Завод па вырабу цэглы. *Мо на цагэльні магазіна нема зарэз?*

ЦАДЭ́ЛКА *ж.* Цадзілка. *Коб мэрлі на цаделку дастать.*

ЦÓЛДА ж. Вялікі кавалак. *Юра Надін таку цолду мяса зараз з'еў, коб вы бачылі!*

ЦЎРКА ж. **1.** Гульня **2.** Драўляная палачка пры гульні ў цуркі. *Гралі ў цуркі, да цуркою воко ему выбіло.*

ЦУРЎПАЛОК м. Цурбалак. *Змі кія за товарэм, а то ўзяў некого цурупалка.*

ЦЫМЭС м. Смаката; від ежы (з яўр. мовы). Часта “цымэсам” называюць любую смачную страву. *На дне самы цымэс, сама смакота засталаса.*

ЦЭНТЭР м. Вялікі цяслярскі свярдзёлак. *Коб цэнтэр да сталюгу зробіть.*

ЦЭРКОЎ ж. Царква. *Ольпенской цэркві сто з лішнім год.*

Ч

ЧАМПІЁН м. Шампіньён. *Шо то ў гэтом году чампіёноў нема?*

ЧАПЛЯЯ ж. Чапяла. *Мамо,я боюс чапляею скоўроду брать, коб не ўпала.*

ЧÓБОТ м. Бот. *Гумовые чоботы некудою текуть.*

ЧОЛОВЕК м. **1.** Чалавек. *Некі чоловек потягса ў Городок. 2.* Муж. *Мой чоловек не п'е гарэлку, слава Богу.*

ЧУМАЙДАН м. Чамадан. *Чумайдана сам зробіў, з фанеры.*

ЧЎХРА ж. Неахайная, непрыбраная жанчына. *Прышла ў магазін бы чухра ека.*

ЧЎЧА ж. Мяса (у размове з дзецьмі). *Вася, на чучу, еш, да будеш бы тато.*

Ш

ШВÓРЭНЬ *м.* Шворан – стрыжань у паваротным злучэнні пярэдняй часткі кузава павозкі, які забяспечвае павароты на хаду. *Для воза швораня ў кузні зробіў Пэнчык Васіль.*

ШВЭ́НДАТЬ *ж.* Хадзіць без толку. *Не швэндайся тудасюда, іді за хлебом, мо прывазлі.*

ШМÓЙЛО *н.* Дрэнна, нехайна апрануты. *Да не іді ў село, бы шмойло, штаны хоть змані.*

ШМЭ́РГАЛО *н.* Той, хто робіць справу нехайна, неакуратна. *От шмэргало, як ты косу поклепаў? Вона ж горш тупая стала.*

ШÓПА *ж.* Навес, павець. *У шопах у цагэльні сыроўку сушылі.*

ШОСÁ *ж.* Шаша. *У Рубле ўжэ кругом шоса, не то, шо ў Ольпэні.*

ШУЛЯ́К *м.* 1. Драпежная птушка. *У мане шуляк курчэня ўхоніў учора.* 2. Дурнаваты чалавек. *Вон шуляк некі, ніяк до вучобы не здатны.*

ШЧОДРОВА́ТЬ *незак.* Шчадраваць, хадзіць па дварах у калядныя вечары, віншаваць гаспадароў, спяваючы калядныя песні. *Діма Данілов ніколі не шчодроваў, мабіць. Вон кажэ – сором.*

ШЧОДРЭ́Ц *м.* Каляды. *Тепэр то на Шчодрэц грошы давай, а колісь сало давалі, мяса, пірога, зернет екіх.*

ШЧОДРЭ́ЧНІК *м.* Каляднік. *До мане шчодрэчнікі ўжэ прыходілі.*

ШЫ́БКА *ж.* Шыба. *У школі тепэр у нашом класі шыбку ўставілі.*

ШЭЛЕГ м. Грошы, дробная манета. *У хаті ні шэлега нема, а до пенсіі шчэ далеко.*

ШЭЛЕХТАТЬ незак. Казытаць. *Шо ты, мо шэлахчэш его, то ж ты его зашэлахчэш!..*

ШЭНДЯ ж. Малярыя. *Зарэз шэндею не болеюць, вывалі ее неяк.*

Ю

ЮРОК м. В'юрок. Прылада для намотвання клубка нітак. *У мане на горэ неді юрок у стрэху е затыканы.*

Я

ЯСІК м. Маленькая падушачка. *Я зайшла, а Серожа спіць собе, ясіка под голову положыў.*

Даведачнае выданне

Іван ЛЯШКЕВІЧ

**АЛЬПЕНСКІ
ДЫЯЛЕКТНЫ СЛОЎНІК**

Адказы за выпуск: Анастасія Ілына
Рэдактары: Марыя Новік, Ігар Бараноўскі
Карэктур: Святлана Варонік
Тэхнічны рэдактар: Ігар Бараноўскі

Падпісана да друку 20.07.04. Фармат 60x84 ¹/₁₆.
Папера афсетная. Гарнітура Times New Roman. Рызаграфія.
Ул.-выд. арк. 0,7. Наклад 150 асобнікаў.

